परमाणु ऊर्जा शिक्षण संस्था, अणुशक्तिनगर मुंबई

आवधिक परीक्षा – 2023-24

कक्षा – आठवीं **पूर्णांक:-40**

विषय –संस्कृतम्

समय:-90 मिनिट

छात्र का नाम - ---------------------------------

अनुक्रमांक- -------------- **वर्ग- ---------**

प्र.1) अधोदत्तं अनुच्छेदम पठित्वा तदाधारितम प्रश्नान उत्तरत | **(1X4 = 4)**

(दिए गए अनुच्छेद को पढ़कर प्रश्नों के उत्तर दीजिए)

कस्मिंश्चित् वने खरनखरः नाम सिंहः प्रतिवसति स्म। सः कदाचित् इतस्ततः परिभ्रमन् क्षुधार्तः न किञ्चिदपि आहारं प्राप्तवान्। ततः सूर्यास्तसमये एकां महतीं गुहां दृष्ट्वा सः अचिन्तयत्–'"नूनम् एतस्यां गुहायां रात्रौ कोऽपि जीवः आगच्छति। अतः अत्रैव निगूढो भूत्वा तिष्ठामि" इति।

एतस्मिन् अन्तरे गुहायाः स्वामी दधिपुच्छः नाम शृगालः समागच्छत्। स च यावत् पश्यति तावत् सिंहपदपद्धतिः गुहायां प्रविष्टा दृश्यते, न च बहिरागता। शृगालः अचिन्तयत्-"अहो विनष्टोऽस्मि । नूनम् अस्मिन् बिले सिंहः अस्तीति तर्कयामि।

तत् किं करवाणि?" एवं विचिन्त्य दूरस्थः रवं कर्तुमारब्धः- "भो बिल ! भो बिल! किं न स्मरसि, यन्मया त्वया सह समयः

(क) सिंहस्य नाम किम् ?

(ख) गुहायाः स्वामी क: आसीत् ?

(ग) सिंह: कस्मिन् समये गुहाया: समीपे आगत:?

(घ) खरनखरः कुत्र प्रतिवसति स्म ?

प्र.2) हिन्दी भाषायां अनुवदत | **(4)**

(गद्यांश का हिंदी में अनुवाद कीजिए|)

(क) चञ्चल: वृक्षम् उपगम्य अपृच्छत्। वृक्ष: अवदत्, 'मानवाः अस्माकं छायायां विरमन्ति।

अस्माकं फलानि खादन्ति, पुनः कुठारैः प्रहृत्य अस्मभ्यं सर्वदा कष्टं ददति। यत्र कुत्रापि छेदनं कुर्वन्ति । सर्वः स्वार्थं समीहते।' समीपे एका लोमशिका बदरी गुल्माना पृष्ठे निलीना एतां वार्तां श्रृणोति स्म। सा सहसा चञ्चलमुपसृत्य कथयति "का वार्ता ? माम् अपि विज्ञापय।"

अथवा

(ख) अद्य सम्पूर्णविश्वे "डिजिटलइण्डिया" इत्यस्य चर्चा श्रूयते। अस्य पदस्य कः भावः इति मनसि जिज्ञासा उत्पद्यते। कालपरिवर्तनेन सह मानवस्य आवश्यकताऽपि परिवर्तते। प्राचीनकाले ज्ञानस्य आदान-प्रदानं मौखिकम् आसीत्, विद्या च श्रुतिपरम्परया गृह्यते स्म। अनन्तरं तालपत्रोपरि भोजपत्रोपरि च लेखनकार्यम् आरब्धम्। परवर्तिनि काले कर्गदस्य लेखन्याः च आविष्कारेण सर्वेषामेव मनोगताना भावानां कर्गदोपरि लेखन प्रारब्धम्। टङ्कणयन्त्रस्य आविष्कारेण तु लिखिता सामग्री टङ्किता सती बहुकालाय सुरक्षिता अतिष्ठत्।

प्र.3) हिन्दी भाषायां अनुवदत् | **(2)**

(किसी एक श्लोक का हिंदी में अनुवाद कीजिए|)

चल चल पुरतो निधेहि चरणम्।
सदैव पुरतो निधेहि चरणम्।।
गिरिशिखरे ननु निजनिकेतनम्।
विनैव यानं नगारोहणम्।।
बलं स्वकीयं भवति साधनम्।
सदैव पुरतो .... ||

अथवा

साहित्यसङ्गीतकलाविहीन:

साक्षात्पशुः पुच्छविषाणहीनः ।

तृणं न खादन्नपि जीवमान:

तद्भागधेयं परमं पशूनाम् ||

प्रश्न-4 स्वपाठ्यपुस्तकात् एकम् श्लोकः अर्थसहितम् लिखत । (2+2=4)

(अपनी पाठ्यपुस्तक से एक श्लोक अर्थ सहित लिखिए जो इस प्रश्न-पत्र में न आया हो ।)

प्रश्न-5 मञ्जूषातः समानार्थकपदानि चित्वा लिखत- 1/2X6=3

जगति कुलिशात् प्रकृति चक्षुषा तटिनी वसुंधराम्

नदी - ------------------

पृथ्वीम् - ------------------

संसारे - ----------------

स्वाभाव:- -------------------

व्रजात् - -------------------

नेत्रेण - -------------------

प्रश्न-6 शुद्ध क्यानां समक्षम् <u>आम्</u> अशुद्धवाक्यानां समक्षं च <u>न</u> इति लिखत | 1/2X6=3

(क) अहं परिवारस्य चक्षुषा संसारं पश्यामि | -----------

(ख) अहं अविवेका भारतजनता अस्मि । -------------

(ग) अहं विज्ञानधना ज्ञानधना चास्मि | ----------------

(घ) निजनिकेतनं गिरिशिखरे अस्ति । -----------------

(ङ) स्वकीयं बलं बाधकं भवति । -----------------

(च) गमनं सुकरं अस्ति | -------------------

प्रश्न-7 सन्धिविच्छेदं पूरयंत- **1X3= 3**

(क) विनियोपेता - ------------ + उपेता

(ख) कुसुमादपि - .... + ------------

(ग) चिनोमुभ्यं - चिनोमि + ...

प्रश्न-8 अधोलिखितपदानां संस्कृतरूपं (तत्सम रूपं) लिखत - **1/2X6=3**

(क) कोख - ------------------

(ख) साथ - ---------------

(ग) गोद - -----------------

(घ) भाई - -----------------

(ड) कुआँ ---------------

(च) दूध – -----------------

प्रश्न-9 प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत । **1X5=5**

(किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर एक शब्द में लिखिए)

(क) कस्य यश: नश्यति ?

(ख) मधुमक्षिका किम् जनयति?

(ग) गुहा केन प्रतिध्वनिता ?

(घ) स्वकियं साधनं किम् भवति ?

(ङ) पथि के विषमा: प्रखरा:?

(च) सततं किम् करणीयं?

(छ)सर्व: किम् समीहते?

(ज) अहं वसुंधराम किम् मन्ये ?

प्रश्न-10 प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत । **1X4=4**

(किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर पूरे वाक्य में लिखिए)

(क) राकेश: शालिनीं कुत्र गन्तुं कथयति?

(ख) प्राचीनकाले विद्या कथं गृहन्ते स्म ?

(ग) वयं कस्यां दिशि अग्रेसराम: ?

(घ) क : शोभते ?

(ड) श्रृगाल: कुत्र पलायित:?

(च) वस्त्रपुटके केषां आवश्यकता न भविष्यति ?

प्र.11 धातुरूपं यथायोग्यं पूरयत - **½x4=2**

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथम पुरुष:	खादिष्यति	-------------	खादिष्यन्ति
द्वितीयपुरुष:	खादिष्यसि	खादिष्यथ:	----------
तृतीय पुरुष:	--------------	खादिष्याव:	---------

अथवा

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथम पुरुष:	-----------------	खादताम्	खादन्तु
द्वितीयपुरुष:	------------------	------------------	खादत
तृतीय पुरुष:	खादानि	-----------------	खादाम

प्र.12) 'यत्' शब्दस्य(पुल्लिंग) शब्दरूपाणि यथायोग्यं पूरयत - **½x6=3**

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमा	यः	------------	ये
द्वितीया	यम्	यौ	--------------
तृतीया	येन	---------------	यैः
चतुर्थी	यस्मै	याभ्याम्	येभ्यः
पंचमी	-------------	याभ्याम्	येभ्यः
षष्ठी	यस्य	--------------	येषाम्
सप्तमी	-------	ययोः	येषु

अथवा

'यत्' शब्दस्य(स्त्रीलिंग) शब्दरूपाणि यथायोग्यं पूरयत -

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमा	या	------------	याः
द्वितीया	याम्	ये	--------------
तृतीया	यया	---------------	याभिः
चतुर्थी	यस्यै	याभ्याम्	याभ्यः
पंचमी	-------------	याभ्याम्	याभ्यः
षष्ठी	यस्याः	--------------	यासाम्
सप्तमी	-------	ययोः	यासु

******************************समाप्त*****************************